

KOMISJONI TEATIS

Juhenddokument ninasarvikusarvede ekspordi, reekspordi ja impordi ning liidusisese ninasarvikusarvedega kauplemise kohta

(2016/C 15/02)

1. Taustteave ninasarvikute kaitse ning hiljuti hoogustunud salaküttimise ja ebaseadusliku kaubandusega kaasnevate ohtude kohta

Ninasarvikuliigid on kantud ohustatud looduslike looma- ja taimeliikidega rahvusvahelise kauplemise konventsiooni (CITES) I lisse, välja arvatud valge-ninasarviku (*Ceratotherium simum simum*) populatsioonid Lõuna-Aafrikas ja Svaasiimaal, mis on loetletud II lisis.

Liikide säilimist ohustab enim ninasarvikusaaduste (eelkõige sarve) salakaubavedu. 2007. aastal tapeti Lõuna-Aafrikas ebaseaduslikult vaid 13 ninasarvikut, ent viimase kaheksa aastaga on ninasarvikute salaküttimine hüppeliselt kasvanud, nii et 2013. aastal salakütiti 1 004 ninasarvikut ja 2014. aastal 1 215 (1).

CITESi sekretariaat teatas 2013. aasta märtsis toimunud CITESi osaliste 16. konverentsiga seoses:

„Lõuna-Aafrikas ebaseaduslikult tapetud ninasarvikute arv on jõudnud viimase aja kõrgeimale tasemele ning salaküttimisjuhtude edasise sama kiire kasvu korral väheneb arvukus jätkusuutmatule tasemele. Osalistele saadetud teatiste 2012/014 ja 2012/053 vastustest nähtub, et osalised on praeguse ninasarvikute salaküttimise suure mahu ja kaasneva ebaseadusliku ninasarvikusarvedega kauplemise lõpetamiseks rakendanud mitmesuguseid meetmeid. Vaatamata neile meetmetele ning ninasarvikute salaküttimise ja ninasarvikusarvedega ebaseadusliku kauplemisega võitlemiseks kulutatud märkimisväärsetele vahenditele ning paljude riikide õiguskaitseorganite tänuväärsetele jõupingutustele tekitab igal aastal salaküttitavate ninasarvikute arvu kasv endiselt muret.

Ebaseaduslik kauplemine ninasarvikusarvedega on ikka veel üks kõige organiseeritum kuriteoliik, millega CITESi osalised kokku puutuvad. Leidub selgeid viiteid selle kohta, et ninasarvikute salaküttimises ja ebaseaduslikus ninasarvikusarvedega kauplemises osalevad organiseeritud kuritegelikud ühendused. Need tegutsevad mitmes riigis, sealhulgas Euroopas, kus ninasarvikusarvi on varastatud muuseumidest, oksjonimajadest, antiigikauplustest ja topisetegijalt. Konfiskeerimisi on olnud ka Austraalias, Hongkongi erihalduspiirkonnas ja Filipiinidel. Ameerika Ühendriikides vahistati 2012. aasta veebruaris seitse ninasarvikusarvede salakaubaveos kahtlustatavat. Niisiis on ebaseaduslik ninasarvikusarvedega kauplemine saanud tõsiseks probleemiks, mis mõjutab eri maailmajagusi. Et sellele probleemile tõhusalt vastu astuda, on tarvis laiemat rahvusvahelist koostööd ja hästi koordineeritud õiguskaitsemeetmeid (2).

On andmeid, et koos salaküttimise kiire kasvuga on organiseeritud kuritegelikud ühendused ELi eri paigus tegelenud aktiivselt ninasarvikusarvede hankimise ja nendega kauplemisega. See ajendas Europoli käivitama liidus erioperatsiooni ebaseadusliku ninasarvikusarvedega kauplemise vastu (3).

Enne käesoleva juhendi esimese versiooni vastuvõtmist 2011. aasta veebruaris märkas mitu liikmesriiki antiikesemeteks ja töödeldud isenditeks nimetatavate ninasarvikusarvedega ELi-sisese kauplemise ja nende reekspordi sertifikaatide taotluste arvu kasvu. Paljudel juhtudel näitas uurimine, et ostjate ajendid polnud esemete kunstilisusega eriti seotud. Seda tõendas asjaolu, et selliste toodete eest oksjonimajades pakutavad hinnad sõltusid enamasti kaalust, mitte muudest tunnustest. Hinnad küündisid väga kõrgele ja neil puudus seos kunstilise väärtusega.

Pärast seda, kui Ühendkuningriik ja Saksamaa hakkasid 2010. aasta septembris ja oktoobris sedalaadi toodete liiduväli- sele kaubandusele kohaldama liidu õigusaktide ranget tõlgendust, märkasid teised liikmesriigid, et neile hakati esitama reeksporditaotlusi ja teabepäringuid selle kohta, kuidas nemad selliseid taotlusi menetlevad, mis näitas, et osa kauplejaid püüdis Ühendkuningriigi ja Saksamaa korrast mööda hiilida ning leida hõlpsaimat viisi selliste esemete reeksportimiseks EList.

Lisaks on ELis viimase aasta jooksul toimunud enneolematu arv ninasarvikusarvede vargusi muuseumidest, oksjonimajadest ning antiigi- ja topisekauplustest. Europol on registreerinud viiskümmend vargust (sealhulgas 10 varguskatset) 13 ELi liikmesriigis ning varastatud on kokku 60 isendit. On tõenäoline, et veel paljudest vargustest on Europolile eri põhjustel teatamata jätud.

(1) https://www.environment.gov.za/mediarelease/molewa_waragainstpoaching2015

(2) <http://www.cites.org/eng/cop/16/doc/E-CoP16-54-02.pdf>

(3) <https://www.europol.europa.eu/content/press/europol-and-ireland-identify-organised-crime-group-active-illegal-trading-rhino-horn-9>

On viiteid, et enamiku nimetatud kuritegude eest võib olla vastutav üks organiseeritud kuritegelik ühendus. Selle ühendusega on otseselt seotud üks kolmandik teatatud sarvevargustest ning muid organiseeritud kuritegelikke ühendusi, mis seda liiki kuritegusid toime paneksid, ei ole seni tuvastatud.

Kõnealune organiseeritud kuritegelik ühendus müüb tavaliselt vahendajatele, kes tunduvad olevat põhjustanud ninasarvikusarvedega kauplemise sertifikaatide ja lubade taotluste arvu kasvu.

Organiseeritud kuritegeliku ühenduse liikmed osalevad pidevalt oksjonitel ja külastavad antiigikaupmehi, et osta või ka varastada alusele paigaldatud ninasarvikusarvi ja töödeldud sarvi. Kahtlustatakse, et nad toimetavad need edasi Hiina ja Vietnami turgu varustavatele vahendajatele.

On täheldatud, et pärast ninasarvikusarvede müügi piiramist Ühendkuningriigi oksjonitel on organiseeritud kuritegelik ühendus keskendunud teiste liikmesriikide oksjonikeskustele.

On tõsiselt põhjust eeldada, et ninasarvikusarvi, eriti neid, mida näidatakse antiikesemete ja töödeldud isenditena, võidakse reeksportida ELi Aasia turule, et täita sealset nõudlust raviotstarbeliste ninasarvikusarvede järgi. Selline kaubandus võib veelgi suurendada niisuguste toodete nõudlust nimetatud piirkonnas ja hoida hindu kõrgel või neid isegi tõsta. Suur nõudlus kõrge hinnaga toodete järgi tekitab omakorda kasumliku turu, mis on atraktiivne salaküttidele ja ebaseaduslikele kauplejatele. Selline olukord võib julgustada neid jätkama oma kuritegevust, mis halvendab allesjäänud ninasarvikupopulatsioonide säilimise väljavaateid veelgi.

Seetõttu on selge, et liikmesriigid peavad jätkama elusloodusega kauplemist käsitlevate ELi õigusaktide kohaldamist viisil, mis kaitseks liike ja tagaks nende säilimise. Eeldatakse, et see võib sundida organiseeritud kuritegelikku ühendust meeleheitlikele tegudele ninasarvikusarvede hankimiseks, mis omakorda aitaks õiguskaitseorganitel neid hõlpsamalt jälitada.

CITESi osaliste 16. konverentsil võeti vastu otsus 16.84, mille kohaselt osalised peaksid:

- „f) kehtestama CITESi rakendamise toetamiseks asjakohased riiklikud meetmed, et reguleerida riigisisest kauplemist ninasarviku isenditega, sealhulgas isenditega, mille saatedokumentid, pakendilt, märgistusest, sildilt või muudest asjaoludest ilmneb, et tegemist on osaga ninasarvikust või ninasarvikusaadusega;
- g) kaaluma rangemaid riiklikke meetmeid mis tahes päritolu ninasarvikusarvest toodete reeksporti reguleerimiseks”.

Sekretariaadi kutsel toimus 28.–29. oktoobrini 2013 Keenias Nairobis CITESi ninasarvikute kaitse rakkerühma nõupidamine⁽¹⁾. Nõupidamisel osales erinevaid eksperte ja esindajaid 21 riigist, kellel on probleeme ninasarvikute salaküttimise ja ebaseadusliku ninasarvikusarvedega kauplemisega. Strateegiates ja tegevuskavas märgitakse:

„1. Kõik osalised peaksid: [...]

- k) rakendama seiremeetmeid oksjonimajade, oksjonipidajate ja antiigikaubanduse suhtes, et vältida ebaseaduslikku ninasarvikusarvedega kauplemist;”

Elusloodusega kauplemist reguleerivat liidu raamistikku tuleb tõlgendada lähtuvalt selle eesmärkidest, ettevaatuspõhimõttest ning teadaolevaid viimase aja suundumusi piisavalt arvesse võttes. Kuna lisaks näib, et paljudes liikmesriikides püüavad mõningad kauplejad organiseeritult omandada ELi-siseselt ninasarvikusarvi, et neid seejärel Ida-Aasiasse (re)eksportida, on vaja juhiseid tagamaks, et kõik liikmesriigid järgiksid selliste toodete ekspordi ja reeksporti puhul ühist käsituviisi (vt punkt 3).

Liikmesriikidel on soovitatav olla eriti tähelepanelik liidusisese ninasarvikusarvedega kauplemise taotluste suhtes, sest neid võivad ära kasutada ka ettevõtjad, kes soovivad sarvi pärast soetamist ebaseaduslikult Aasiasse edasi müüa või hankida sertifikaate, mida hiljem väärkasutada. Allpool on punktis 4 antud soovitusi, kuidas selliste taotlustega toimida.

Juhiseid on vaja ka jahitrofeedeks nimetatavate ninasarvikusaaduste ELi importimise taotluste puhuks (punkt 5).

2. Käesoleva dokumendi staatus

Selle juhenddokumendi on koostanud komisjoni talitused. Nõukogu määruse (EÜ) nr 338/97⁽²⁾ artikli 18 alusel loodud liidu looduslike looma- ja taimeliikidega kauplemise komitee ja seega ka liidu liikmesriikide pädevad asutused on selle ühehäälselt heaks kiitnud.

⁽¹⁾ Vt <http://cites.org/sites/default/files/notif/E-Notif-2014-006A.pdf>

⁽²⁾ EÜT L 61, 3.3.1997, lk 1.

Ehkki sinne dokument väljendab arusaama sellest, kuidas komisjoni talitused ja liikmesriigid määrust (EÜ) nr 338/97 tõlgendavad ja rakendada kavatses, ning meetmeid, mida nad peavad heaks tavaks, ei ole sellel seadusandlikku jõudu. Dokument allub liidu õigusele ja eelkõige määruse (EÜ) nr 338/97 sätetele.

Komisjoni talitused avaldavad dokumendi elektrooniliselt ja selle võivad avaldada ka liikmesriigid.

Liidu looduslike looma- ja taimeliikidega kauplemise komitee vaatab dokumendi 2016. aasta teisel poolaastal läbi.

3. Ninasarvikusarvede ekspordi ja reeksporti käsitlevate ELi eeskirjade tõlgendusjuhised määruse (EÜ) nr 338/97 artikli 5 kohaste loataotluste kohta

Liidu õigusakte tuleb tõlgendada kooskõlas nende eesmärkidega. Määruse (EÜ) nr 338/97 artiklis 1 on sätestatud, et määruse eesmärk on „kaitsta looduslikke looma- ja taimeliike ning tagada nende säilimine sel teel, et reguleeritakse nendega kauplemist”. Seetõttu tuleb määruse sätteid käsitada kooskõlas nimetatud eesmärgiga.

Lisaks on Euroopa Liidu toimimise lepingu artikli 191 lõikes 2 sätestatud, et liidu keskkonnapoliitika rajaneb ettevaatusprintsibil. See põhimõte tähendab, et kui mingi tegevus või poliitika võib tuua eeldatavasti kahju üldsusele või keskkonnale, kuid puudub teaduslik üksmeel selles, et see tegevus või poliitika on kahjulik, lasub selle tegevuse elluviijal kohustus tõendada selle tegevuse või poliitika kahjutust. Selle põhimõtte eesmärk on tagada riski esinemise puhul kõrgetasemeline keskkonnakaitse ennetavate otsuste vastuvõtmise kaudu. Põhimõtte kohaldamisala on praktikas ulatuslik ning hõlmab ka tarbijapoliitikat ja liidu toiduainete, inim-, looma- ja taimetervise alaseid õigusakte.

Vastavalt Euroopa Liidu Kohtu järjepidevale pretsedendiõigusele kohaldatakse ettevaatusprintsipi muu hulgas liidu keskkonnaõigustiku tõlgendamisel ja kohaldamisel, järelikult ka määruse (EÜ) nr 338/97 tõlgendamisel ja kohaldamisel.

Liikmesriigid peaksid kohaldama ettevaatusprintsipi määruse (EÜ) nr 338/97 kohase kaalutusõiguse teostamisel. Sellega seoses peaksid nad arvesse võtma nõukogu 2. veebruari 2000. aasta teatist ettevaatusprintsipi kohta, ⁽¹⁾ milles on üksikasjalikult kirjeldatud selle õigeks kohaldamiseks vajalikke kaalutlusi.

Määruse (EÜ) nr 338/97 artikli 5 lõike 2 punkti d kohaselt nõutakse ninasarvikusarvede ekspordi ja reeksporti taotluste hindamisel, et korraldusasutused, „olles konsulteerinud pädeva teadusliku usaldusasutusega, on veendunud, et ei ole muid liigi kaitsega seotud tegureid, mis räägiks ekspordiloo väljaandmisele vastu”. Seda sätet kohaldatakse A ja B lisas nimetatud liikide isendite puhul nii ekspordi- kui reekspondilubade suhtes.

See tingimus kehtib igasuguse ninasarvikusarve kohta sõltumata sellest, kas seda loetakse töödeldud isendiks või mitte.

Komisjoni talitused ning liidu looduslike looma- ja taimeliikidega kauplemise komitee leiavad, et kui ei ilmne ammendavaid teaduslikke tõendeid vastupidisest, peaksid liikmesriigid praeguses olukorras võtma ettevaatusprintsibiist lähtudes arvesse, et ninasarvikuliikide kaitsega seoses esineb tõsiseid tegureid, mis ei võimalda ekspordi- ja reekspondilubade väljaandmist.

Seetõttu leiavad komisjoni talitused ning liidu looduslike looma- ja taimeliikidega kauplemise komitee, et liikmesriigid võivad õiguspärase ajutise meetmena loobuda ninasarvikusarvede ekspordi- ja reekspondilubade väljaandmisest, välja arvatud juhul, kui on piisavalt selge, et seda luba kasutatakse õiguspärasel eesmärgil, näiteks:

- 1) eseme jaoks, mida tunnustatud asutused (nt muuseumid) tõepoolest vahetavad kui kultuuriväärtust või kunstiteost;
- 2) eseme jaoks, mille puhul asjaomane liikmesriigi korraldusasutus on veendunud, et see on tunnustatud kunstiese, ning on kindel, et selle väärtuse tõttu ei kasutata seda muuks otstarbeks;
- 3) eseme jaoks, mida ei ole müüdüd ja mis liigub perekonnareliikviana perekonna ümberasumise käigus või pärandina, või
- 4) eseme jaoks, mida kasutatakse varjatud eesmärkideta uurimisprojekti.

⁽¹⁾ KOM(2000) 1 (lõplik), ELTs avaldamata.

Hiinasse (re)eksportimisel kohaldatakse lisanõudeid: ninasarvikusarvede Hiinasse eksportimise või reeksportimise taotlused tuleks tagasi lükata, sest Hiina riiklike õigusaktidega on ninasarvikusarvede import ja nendega riigisisene kauplemine keelatud⁽¹⁾. Keeld hõlmab ka konventsioonieelseid esemeid ja kunstiteoseid. Ainsaks erandiks sellest keelust on alusele paigaldatud sarved, mis imporditakse jahitrofeedena⁽²⁾.

See kord kehtib Mandri-Hiinas, ent mitte Hongkongis, Macaus ega Taiwanil, mille õigusaktidega on lubatud ninasarvikusarvedega kauplemine kooskõlas CITESi eeskirjadega.

Enne käesoleva punkti tingimustel ekspordiloo väljastamist peaks asjaomane liikmesriik sihtriigi CITESi ametiisikuid sellest teavitama ning kontrollima, et nad on nõus kõnealuse isendi importimisega. Eksportija ja importija andmeid tuleb kontrollida ja need registreerida (nt säilitades koopia isikut tõendavatest dokumentidest).

4. ELi-sisene kaubandus: juhised määruse (EÜ) nr 338/97 artikli 8 lõike 3 rakendamiseks ninasarvikusarvede suhtes

Enne käesoleva juhenddokumendi esimese versiooni vastuvõtmist olid liikmesriigid saanud kasvaval arvul sertifikaadi-taotlusi ELi-siseseks ninasarvikusarvedega kauplemiseks vastavalt määruse (EÜ) nr 338/97 artikli 8 lõikele 3. Vaja on ELi tasandi juhiseid tagamaks, et selliseid taotlusi menetletakse kogu ELis ühetaoliselt.

1. Esmajoones tuleb rõhutada, et määruse (EÜ) nr 338/97 artikli 8 lõike 1 kohaselt on ELi-sisene A lisas loetletud isenditega kauplemine üldjuhul keelatud. Artikli 8 lõikega 3 lubatakse liikmesriikidel teha sellest keelust erandeid, kui on täidetud teatavad (punktides a–h loetletud) tingimused⁽³⁾. Artikli 8 lõikes 3 kasutatud sõna „võib” osutab siiski selgelt, et liikmesriigid ei ole kohustatud nende tingimuste täitmisel ELi-siseseks kauplemiseks sertifikaati andma (välja arvatud juhul, kui liidu õigus nõuab seda muul alusel, näiteks seoses proportsionaalsuspõhimõtte kohaldamisega). Sertifikaadi väljastamise või sellest keeldumise üle otsustamisel peab asutus kasutama nõuetekohaselt oma kaalutusõigust.

Järelikult ei saa lugeda, et artikli 8 lõike 3 annab taotlejale õiguse saada ELi-siseseks kauplemiseks loa, isegi kui üks punktides a–h sätestatud tingimustest on täidetud. Lisaks kehtib artikli 8 lõike 3 puhul ettevaatusprintsip, mis, nagu eespool juba kirjeldatud, kohustab taotlejat tõendama, et tehing on õiguspärane ja kooskõlas määruse (EÜ) nr 338/97 eesmärkidega.

Kui liikmesriik saab artikli 8 lõike 3 alusel taotluse ninasarvikusarvede äriliseks kasutamiseks ELis, on tal õigus liidu õiguse alusel keelduda sertifikaati väljastamast, isegi kui üks punktides a–h sätestatud tingimus on täidetud, juhul kui keeldumine on kooskõlas proportsionaalsuse põhimõttega (st keeldumine on vajalik looduslike looma- ja taimeliikide kaitsmiseks ja nende säilimise tagamiseks ega lähe kaugemale, kui on selle eesmärgi saavutamiseks vajalik). Komisjoni talitused ning liidu looduslike looma- ja taimeliikidega kauplemise komitee on seisukohal, et sellise juhtumiga on tegemist, kui taotleja ei ole ammendavalt tõendanud, et tehing on õiguspärane ja kooskõlas määruse (EÜ) nr 338/97 eesmärkidega.

Olenemata eelmisest lõigust peaksid liikmesriigid käesoleva dokumendi esimeses punktis kirjeldatud põhjustel ajutise meetmena üldreeglina loobuma artikli 8 lõike 3 alusel ninasarvikusarvede kohta sertifikaatide väljastamisest.

2. Kui eelkirjeldatud soovitud olenemata ei võimalda liikmesriigi õigusnormid ametiasutustel keelduda eespool nimetatud viisil väljastamast sertifikaate ELi-siseseks ninasarvikusarvedega kauplemiseks, tuleks arvestada järgmisi soovitusi.

⁽¹⁾ Keeld on kehtestatud riiginõukogu 29. mai 1993. aasta ringkirjaga nr 39/1993, millega keelatakse ninasarvikusarvede ja tiigriluuga kauplemine.

⁽²⁾ Väljavõte CITESi teatisest nr 41 (veebruar 2012): „Hiina on keelanud importida sarvi, mis ei paikne alusel osana jahitrofeedest. See tähendab, et üksnes sarve ei tohi Hiinasse importida. Hiina ametiasutused võtsid selle meetme, et toetada teiste riikide algatusi ebaseadusliku kaubanduse vähendamiseks. Keeld ei laiene siiski jahitrofeedele, mille osaks on ninasarviku sarv. Alusel pea, alusel esiosa ja alusel tervikere koos sarvedega Hiinasse importimine on lubatud kõikidest riikidest. Mõistagi ei kehti see keeld ka elus ninasarvikute puhul, kelle importimiseks on antud luba.”

⁽³⁾ Vt Euroopa Kohtu otsus kohtuasjas C-510/99, punktid 32–34 (<http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=CELEX:61999CJ0510:EN:HTML>).

Pidades silmas ninasarvikusarvedega seotud ebaseadusliku tegevuse hüppelist kasvu ELis ja organiseeritud kuritegevust selliste toodete hankimisel ja turustamisel/nendega äritsemisel, on liikmesriikidel soovitatav järgida riskipõhist käsitusviisi ning tagada ELi-siseste sertifikaatide taotluste menetlemisel maksimaalne kontroll. Sellega seoses on eriti tähtis teada, et ninasarvikusarvedega seotud kuritegevuses osalevad ühendused on pettuse teel kasutanud artikli 8 lõike 3 alusel ELi-siseseks kaubanduseks väljastatud sertifikaate varastatud isendite õiguspärasuse kinnitamiseks. Lisaks on viimasel ajal pakutud varastatud isendeid müügiks, eriti liidu oksjonimajades.

Seetõttu on oht, et need ühendused kasutavad ELi-siseseks kaubanduseks väljastatavaid liidu sertifikaate osana üldisest ninasarvikusarvede omandamise ja nendega ebaseaduslikult kauplemise süsteemist. Liikmesriigid on kohustatud hoiduma väljastamast sellist tegevust soodustada võivaid sertifikaate ning peaksid seetõttu liidusisese kaubandusega seotud taotlusi menetlema viisil, mis vähendab seda riski võimalikult suures ulatuses.

3. Vastavalt määrusele (EÜ) nr 338/97 on A lisas loetletud liikide isendite liidust eksportimine või reeksportimine lubatud üksnes erandkorras. Seega, isegi kui liikmesriigi ametiasutused leiavad pärast eespool kirjeldatud nõuetekohast riskihindamist, et puudub oht sertifikaadi kasutamiseks ebaseaduslikult ninasarvikusarvi omandavate või nendega kauplevate isikute tegevuses, tuleb neil artikli 8 lõike 3 alusel sertifikaadi väljastamist lubavaid tingimusi sellele vaatamata tõlgendada rangelt ⁽¹⁾.

Liidusisese ninasarvikusarvedega kauplemise kord erineb sõltuvalt artikli 8 lõike 3 punktide a, b ja c tingimustest.

Artikli 8 lõike 3 punkti a kohaselt (st isendid, mis „on omandatud ühenduses või siia sisse toodud enne, kui konventsiooni I lisas või nõukogu määruse (EMÜ) nr 3626/82 ⁽²⁾ lisas C1 või lisas A loetletud liike käsitlevad sätted nende isendite suhtes kehtima hakkasid”) on peamine, et taotleja tõendaks isendite omandamist või ELi toomist enne 4. veebruari 1977 kõikide ninasarvikuliikide puhul peale valge-ninasarviku (kelle kohta kehtiv kuupäev on 1. juuli 1975). Kui taotleja ei suuda seda tõendada, ei tohiks sertifikaati väljastada.

Teadaolevalt näidatakse paljusid esemeid töödeldud isenditena, mille ärilist kasutust reguleeritakse määruse (EÜ) nr 338/97 artikli 8 lõike 3 punktiga b ja komisjoni määruse (EÜ) nr 865/2006 ⁽³⁾ artikli 62 lõikega 3. Kui ese vastab nõukogu kõnealuse määruse artikli 2 punktile w ja selle saab lugeda töödeldud isendiks, ei nõuta selle äriliseks kasutamiseks liidus sertifikaati. Samas tuleb ka töödeldud isendite mõistet tõlgendada kitsalt:

- kõigepealt peab taotleja tõendama, et isend on omandatud „enam kui 50 aastat enne määruse (EÜ) nr 338/97 jõustumist”, st enne 3. märtsi 1947;
- lisaks ei peaks toodet lugema määruse (EÜ) nr 338/97 artikli 2 punkti w kohaseks töödeldud isendiks üksnes seetõttu, et ninasarvikusarv on lihtsalt paigaldatud plaadile, kilbile või muule alusele, ilma selle loomulikku olekut muul viisil muutmata. Töödeldud isendeid käsitlevat Euroopa Komisjoni juhenddokumenti tuleks sellekohaselt muuta ja seda ka tehakse; ka artikli 2 punkti w nõuet „eheteks, kaunistusteks, kunsti- või tarbeesemeteks või muusikainstrumentideks” muutmise kohta tuleks rangelt ja põhjalikult kaaluda, sest mõnel hiljutisel juhul on muudatuse kunstiline mõte (näiteks nikerdus, graveering, sisse või külge kinnitatud kunsti- või tarbeesemed vms) jäänud ebaselgeks ning sel juhul on artikli 2 punkti w tingimused täitmata.

Kui taotlused ninasarvikusarvedega liidusiseseks kauplemiseks esitatakse artikli 8 lõike 3 punkti c alusel, peaksid liikmesriigid meeles pidama, et kuna ninasarvikusarvi on võimalik importida üksnes mitteärilisel otstarbel (isiklike esemetena, eelkõige jahitrofeedena), siis ei saa nende omanikele väljastada liidus äriliseks kasutuseks vajalikke sertifikaate vastavalt artikli 8 lõike 3 punktile c.

4. Kui sertifikaat väljastatakse, peaks see sisaldama konkreetse eseme piisavalt üksikasjalikku kirjeldust, nii et oleks selge, et seda kasutatakse üksnes asjaomase isendi jaoks ning seda ei saa võltsida, et kasutada seda teiste isendite jaoks. Kui õigusaktid seda lubavad, võivad liikmesriigid kaaluda ka taotleja ja ostja isikuandmete võrdlemist, kontrollimist ja registreerimist (säilitades näiteks nende isikut tõendavate dokumentide koopiad). Tuleks kehtestada tingimus, mis kohustab müüjat avaldama ametiasutustele ostja isiku.

⁽¹⁾ Liidu õiguse kohaselt, nagu Euroopa Kohus on seda tõlgendanud, tuleb erandeid liidu õiguse normidest alati kitsalt tõlgendada.

⁽²⁾ EÜT L 384, 31.12.1982, lk 1.

⁽³⁾ ELT L 166, 19.6.2006, lk 1.

Samuti tuleks liidu sertifikaate ELi-siseseks kaubanduseks väljastada tehingupõhiselt – nii et võimalik on vaid üks tehing – mis ühtlasi tähendab, et sertifikaat kehtib üksnes selle 1. lahtris märgitud saaja kohta. Selle aluseks on määruse (EÜ) nr 865/2006 artikli 11 lõike 3 teine lõik, mis lubab liikmesriikidel „olukorras, kus liigi säilitamisega seotud tegurid takistavad isendispetsiifiliste sertifikaatide väljaandmist, [...] välja anda tehinguspetsiifilisi sertifikaate”.

5. Ninasarvikust valmistatud jahitrofeede importimine ELi

Ehkki ninasarvikute ja nende saaduste toomine ELi ärilisel eesmärgil on keelatud, võib teatavatel tingimustel lubada tuua ELi jahitrofeesid, ⁽¹⁾ mis loetakse vastavalt määruse (EÜ) nr 865/2006 artiklile 57 isiklikeks asjadeks või majatarveteks.

Vastavalt komisjoni määrusele (EL) 2015/870, ⁽²⁾ millega muudetakse määrust (EÜ) nr 865/2006, on kõikide ninasarvikuliikide jahitrofeede esmaseks sissetoomiseks ELi nõutav selle ELi liikmesriigi väljastatud impordiluba, kuhu trofee sisse tuuakse. ELi õiguse kohaselt on jahitrofeed isiklikud esemed ja majatarbed ning need peaksid pärast sissetoomist jääma nende omaniku omandisse. Neid ei või müüa ega muul viisil äriliselt kasutada.

Viimastel aastatel on ninasarvikutest valmistatud jahitrofeedega kauplemise korda sihilikult väärkasutanud grupeeringud, kes on palganud importivatest riikidest inimesi, maksnud nende Lõuna-Aafrika-reisi ja ninasarvikujahiretke eest, võtnud sarved hiljem enda valdusse ja müünud need ebaseaduslikult Aasia riikidesse. Peale ninasarvikutest valmistatud jahitrofeede laialdase väärkasutuse ebaseaduslikel ärilistel eesmärkidel Tšehhis näitab Slovakkias ja kolmandates riikides (USA) toimunud uurimine, et samasugust libajahimeeste või ka „heausksete jahimeeste” skeemi on kuritegelikud grupeeringud ulatuslikult kasutanud, et toimetada ninasarvikusarved Lõuna-Aafrikast Aasiasse.

Probleemi lahendamiseks on CITESi ninasarvikute kaitse rakkerühma nõupidamisel (vt joonealune märkus 4) soovitatud „rakendada õigusakte ja järelevalvet takistamaks õiguspäraselt omandatud trofeedes sisalduvate sarvede kasutamist muul otstarbel kui jahitrofeedena ning tagada trofeede jäämine nende omanike valdusse CITESi ekspordiloas märgitud otstarbel”.

Sellela seoses soovitatakse ELi liikmesriikidele juhuks,

1) kui nad otsustavad ninasarvikutest valmistatud jahitrofeede impordiloo andmise üle:

- pöörata erilist tähelepanu sellele, kas taotlejal on eelnev jahikogemus, ja teavitada teda, et ELi sissetoomine on lubatav üksnes isiklikuks kasutuseks;
- võtta vajaduse korral ühendust ekspordiriigiga, et kontrollida, kas CITESi korraldusasutusi on kavandatavast jahist ja ekspordimisest teavitatud ning ega neil ei ole teavet, mis takistaks taotlejale impordiloo väljastamist;

2) kui nad väljastavad (pärast kõikide määruse (EÜ) nr 338/97 ja seonduvate komisjoni määruste tingimuste täitmist) impordiloo, lisada sellesse järgmine lause: „Jahitrofee importimine on lubatud üksnes isiklikuks kasutuseks. Esee peab jääma käesoleva loa omaniku valdusse. Nõudmise korral tuleb see esitada pädevale asutusele.”;

3) kui nende riiklik õigus seda võimaldab, kontrollida riskipõhiselt isikuid, kes on alates 2009. aastast ninasarvikutest valmistatud jahitrofeesid importinud, ⁽³⁾ et kinnitada trofeede jätkuvat kuulumist neile, ning jagada selle kontrolli tulemusi teiste ELi liikmesriikide, Euroopa Komisjoni ja CITESi sekretariaadiga.

⁽¹⁾ Jahitrofee mõiste on määratletud määruse (EÜ) nr 865/2006 artikli 1 punktis 4b.

⁽²⁾ ELT L 142, 6.6.2015, lk 3.

⁽³⁾ Enne impordiloo nõude jõustumist ninasarvikust valmistatud imporditud jahitrofeede kohta saab taotluse korral ekspordiriikidest teavet ninasarvikust valmistatud jahitrofeede ekspordi lube taotlenute kohta.